

Učebnice čínštiny

Editor:

Ing. Martin Kříž, PhD a kol.

spoluautor:

Li Xiaokun, Bc

Věnování:

Marii

Motto:

孔子曰：三人行，必有我师焉。

择其善者而从之，其不善者而改之。*)

孔子曰：人能弘道，非道弘人。**)

孔子曰：仲由也，你闻六言六蔽矣乎？对曰：未也。子曰：居！吾说你。

好仁不好学 – 其蔽也愚，好知不好学 – 其蔽也荡

好信不好学 – 其蔽也贼，好直不好学 – 其蔽也绞

好勇不好学 – 其蔽也乱，好刚不好学 – 其蔽也狂。***)

*) Konfucius řekl:

„I když jsem jen se třemi lidmi, od všech se mohu vždy něčemu přiučit.

Vyberu si dobré vlastnosti, abych je napodobil. A vyberu si špatné vlastnosti, abych se poučil jak je mohu změnit.“

(Hovory, Kniha VII)

**) Konfucius řekl:

„Člověk může zlepšit cestu, cesta nemůže zlepšit člověka.“

(Hovory, Kniha XV)

***) Konfucius řekl:

„Milý You, slyšel jsi už šesti rčeních týkajících se šesti zvráceností?“

Zi Lu odvětil: „Ne, učiteli, nikdy.“ A Konfucius pak řekl: „Tak poslouchej, povím ti to!“

„Ctít Dobro a nemilovat učení – to je hloupost

Milovat moudrost bez lásky k učení – to je lenost a nedostatek zásad

Ctít spravedlnost a nemilovat učení – to je zločinnost

Milovat upřímnost bez lásky k učení – to je hulvátství a bezohlednost

Ctít odvahu bez lásky k učení – to je hloupost

Obdivovat vládu na nemilovat učení – to je pošetilá arogance.“

(Hovory, Kniha XVII)

VÝSLOVNOST ČÍNSKÝCH SLABIK

Základní jednotkou zvukové stavby čínštiny je slabika. V obecné čínštině je slabika neměnná, tedy nepodléhá žádné flexi, a její vnitřní struktura je velmi pravidelná. Slabiku dále dělíme na iniciálu, těch je v obecné čínštině 23, a finálu, kterých je 36. Ne každá finála se může libovolně kombinovat s jakoukoli iniciálou. Finála musí být v každé slabice, iniciála ve slabice nemusí být přítomna. Třetím faktorem, který nám slabiky v čínštině od sebe odlišuje, je tón. Je nedílnou součástí slabiky, a proto je nutné tónům již od počátku studia věnovat velkou pozornost. Jedná se o distinktivní melodii každé slabiky. V obecné čínštině máme tóny čtyři: vysoký rovný, stoupavý, hluboký, klesající. V současné obecné čínštině máme něco přes jeden tisíc existujících slabik, tedy existujících kombinací iniciály, finály a tónu.

Dále uvádíme kompletní seznam čínských iniciál v transkripci *pinyin*, kterou v našem učebním materiálu používáme, s popisem jejich přibližné výslovnosti:

- b** asi jako české **p**
- p** asi jako české **pch**
- d** asi jako české **t**
- t** asi jako české **tch**
- z** asi jako české **dz**
- c** asi jako české **cch** (s výjimkou slabiky **ci**, kterou realizujeme bez přídechu, tedy **c'**)
- zh** asi jako české **dž**
- ch** asi jako české **čch** (s výjimkou slabiky **chi**, kterou realizujeme bez přídechu, tedy **č'**)
- sh** asi jako tvrdší české **š**
- r** přibližně mezi českým **ř** a **ž**
- j** asi jako české **ť**
- q** přibližně mezi českým **č** a **ť** a zároveň s lehkým přídechem
- x** asi jako německé **ß** (ss) či měkké české **s**
- g** asi jako české **k**

k asi jako české **kch**

h asi jako české **ch**

y asi jako české **j**

w přibližně mezi českým **u** a **v**

iniciály **m, f, n, l, s** vyslovujeme prakticky stejně jako v češtině

Finály zde nebudeme uvádět všechny, ale pouze ty, u kterých se domníváme, že by studenti při jejich realizaci mohli mít problémy, resp. ty, jejichž výslovnost se výrazně liší od výslovnosti stejně zapisovaných hlásek v češtině.

-e, -eng, -üe, -er **e** je v těchto finálech výrazně zavřenější než v češtině; v ostatních finálech, kde se **e** vyskytuje, se čte jako **e** v češtině

-i po iniciálech **z, c, s, zh, ch, sh, r** se nevyslovuje

-ü vyslovuje se asi jako **ü** v německém *hübsch* či francouzském *tu*

-u po iniciálech **j, q, x, y** se vyslovuje **ü**; v ostatních případech se vyslovuje stejně jako české **u**

-iu vyslovuje se **-iou**

-ui vyslovuje se **-uei**

-n tzv. přední **n**, vyslovuje se jako české **n** např. ve slově *len*, s tím rozdílem, že na závěr špička jazyka neklesá, ale zůstává opřena o dásňový výstupek

-ng tzv. zadní **n**, vyslovuje se jako **n** ve slově *banka* či *Pankrác*

-ian vyslovuje se **-ien**

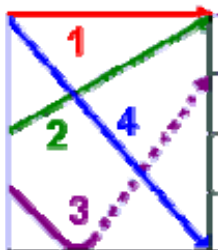
-uan po iniciálech **j, q, x, y** se vyslovuje **-üen**

-ong vyslovuje se **-ung**

-r tzv. erizace, vždy na konci slabiky; špička jazyka se zvedá kolmo vzhůru; erizace je ve znacích zaznamenávána znakem ㄹ, jedná se o jedinou výjimku, kdy znak nezaznamenává celou slabiku

Poslední, ale zdaleka ne nejméně důležitou vlastností slabiky, je její melodický průběh, tedy tón. V přepisu *pinyin* tón označujeme příslušnou značkou nad hlavní samohláskou slabiky: 1. tón *mā maminka*; 2. tón *má konopí*; 3. tón *mǎ kůň*; 4. tón *mà nadávat*.

Melodický průběh jednotlivých tónů je graficky znázorněn na následujícím obrázku:

1. tón je rovný a ve vysoké poloze.
2. tón stoupá (zpravidla ostře) ze střední polohy do polohy vysoké.
3. tón je charakterizován především svou hloubkou, ke konci se projeví uvolnění hlasivek stoupnutím. Pokud bezprostředně za slabikou ve třetím tónu následuje slabika jiná, vyslovujeme tzv. tón půltřetí, což znamená, že realizujeme pouze první, tedy hlubokou část celého průběhu. Ve sledu dvou či více slabik ve třetím tónu se všechny slabiky kromě poslední realizují jako tón druhý (např. ní hão vyslovujeme jako ní hão)
4. tón klesá z polohy vysoké do polohy hluboké

V obecné čínštině je také celá řada slabik atonických, tedy takových, které tón nemají. Některé z nich tón nemohou mít za žádných okolností a jsou vždy součástí víceslabičných slov. Ostatní tón ztratí v rámci dané promluvy vlivem kontextu, z rytmičtých důvodů apod. V jiné promluvě se nám pak třeba tatáž slabika ve stejném významu objeví opět s tónem. Výslovnost všech atonických slabik se řídí především tónem předcházející slabiky, v některých případech má na jejich výslovnost vliv i tón slabiky následující. S jednotlivými pravidly se budete seznamovat v průběhu studia na konkrétních příkladech.

SEZNAM RADIKÁLŮ (DETERMINATIVŮ)

V následující tabulce uvádíme seznam determinativů (můžete se setkat i s termínem radikál, ale vzhledem k tomu, že ten je v lingvistice přiřazen hlavně jinému obsahu, volíme raději termín determinativ) tak jak jsou řazeny v *Slovníku současné čínštiny* 现代汉族词典. Ve druhém sloupci uvádíme jejich případné varianty, v závorce potom jejich nezjednodušený tvar. Překlady do češtiny ve třetím sloupci jsme převzali z *Učebnice čínských znaků I* (KUČERA, Ondřej a kol. *Učebnice čínských znaků I*. Olomouc: UP 2005.). Ve čtvrtém sloupci je vždy několik znaků, které daný determinativ obsahují.

1 tah

一		jeden	七 干 上
丨		svislý tah	中 旧 出
丿		levý tah	九 么 千
丶		bodový tah	头 为 举
乙	ㄣ 乚	výhonek	乞 也 乱

2 tahy

二		dva	些 专 云
十		deset	华 南 博
厂		svah	历 厢 厕
匚		koš	匠 区 颐
卜		prasklina	桌 外 卧
冫		nůž	刺 刹 判
冂		hranice	同 内 网
亻		člověk	你 休 傻
八	ㄨ	osm	分 弟 兵
人		člověk	命 从 会
勹		obal	勾 旬 勺
儿		nohy	先 克 光
几		stolek	凭 凯 凤
宀		poklička	六 市 高
习		led	习 次 冷
冫		přikrývka	写 军 冠
讠	(言)	slovo	说 请 谢
卩		pečeť	印 却 即
阝		kopec (vlevo)	阴 阳 险
阝		město (vpravo)	那 部 邮
凵		bedna	出 画 凶
刀		nůž	初 色 剪
力		síla	办 加 男
厶		soukromý	去 参 能
又		pravá ruka	友 对 受
辶		jít	延 廷 建

3 tahy

工
土
士
卅
井
大
九
才
寸
弋
小
口
口
巾
山
彳
彡
豸
夕
夕
𠂔
卩
斗
广
门
彳
卜
宀
辶
冂
尸
己
弓
女
子
彡
马
幺
巛

(食)

(升)

(門)

(厶)

巳

子

(糸)

(馬)

4 tahy

王
韦
木
犬

(韋)

práce
země
vzdělanec
tráva
ruce
velký
chromý
ruka
palec
trám
malý
ústa
ohrada
šátek
hora
krok
ornament
pes
večer
přijít
jídlo
postel
přístřešek
vrata
voda
srdce
střecha
chodník
rypák
mrtvola
sám
luk
žena
dítě
hedvábí
kůň
mladý
řeka

功 左 贡
在 坏 圣
声 志 壮
茶 草 苏
弄 异 弃
太 夸 奖
尤 尴 尬
打 把 抓
射 寻 封
式 贰 忒
少 尘 当
吃 号 可
四 国 团
布 帐 常
峰 岁 岛
行 往 得
形 须 衫
狐 猫 猴
名 多 梦
务 处 复
饭 饺 饼
状 将 妆
床 店 废
间 问 闭
汉 清 深
性 情 忙
家 字 安
边 这 远
归 灵 录
层 屁 尾
巷 异 巴
强 张 弱
好 奶 如
孩 孙 享
细 给 级
驻 驾 骗
乡 幼 兹
巢 邕 笛

král
opozice
strom
pes

全 弄 王
韩 韧 韃
树 村 李
臭 哭 献

歹			zlo	死	残	列
车		(車)	vůz	轮	转	辈
戈			halapartna	划	成	战
比			porovnávat	毕	皆	毙
瓦			střešní taška	瓶	瓷	瓮
止			zastavit	正	肯	步
支			bít	敲		
日			Slunce	是	晴	早
曰			říkat	曲	冒	者
水		水	voda	尿	永	求
贝		(貝)	škeble	财	责	费
见		(見)	vidět	观	视	现
牛		牛	buvol	特	告	牧
手			ruka	拿	拳	摩
毛			chlup	毯	毫	尾
气			vzduch	氧	氢	氨
攴			bít	改	放	败
片			destička	版	牌	牒
斤			sekerka	所	断	斧
爪		𠂇	spár	爰	采	爬
父			otec	爸	爷	爹
月			maso	肚	肾	肥
欠			zívat	欢	次	软
风		(風)	vítr	飘	飒	
殳			píka	般	殷	段
文			tetování	齐	斑	斋
方			čtverec	施	旅	族
火			oheň	灯	灰	灭
斗			naběračka	料	斜	
宀			oheň	点	热	然
户			dveře	房	扁	扇
忝			obřad	礼	神	祖
心			srdce	必	念	忘
聿		聿	štětec	肃	隶	肆
5 tahů			matka	每	毒	
母			obřad	票	禁	奈
示			kámen	矿	岩	砖
石			drak	垄		
龙		(龍)	řemeslo	凿		
业			oko	盼	看	盲
目			pole	电	界	畏
田			sít'	罢	罪	罚
皿			mísa	盖	盆	盐

牟	(金)	kov	银 错 钢
矢		šíp	知 短 矮
禾		klas	和 种 委
白		bílý	百 皂
瓜		tykev	瓣
用		používat	甬 甩 甫
鸟	(鳥)	pták	鸡 鸭 鹅
广		nemoc	病 痴 瘦
立		stát	产 站 童
穴		jeskyně	空 穿 容
衤		oděv	被 补 裤
疋		šůček	蛋 楚 疏
皮		kůže	皱 颇
矛		kopí	柔
6 tahů			
耒		socha	耕 耗 耘
老		starý	考 耄
耳		ucho	取 耽 聊
臣		poddaný	卧
西	西	západ	要 票 贾
页	(頁)	hlava	顺 题 预
声		tygr	虎 虚 彪
虫		hmyz	虽 虾 虹
缶		džbán	缺 罐 缸
舌		jazyk	舍 甜 舒
竹		bambus	笔 笑 笨
白		ošatka	舅
自		nos	息 臭
血		krev	衅
舟		člun	船 航 舶
衣		oděv	表 袋 装
羊		ovce	差 美 着
米		rýže	类 粉 粥
艮		pevný	良 艰 既
羽		peří	翅 翼 翔
糸		hedvábí	素 紧 累
7 tahů			
麦	(麥)	obilí	麸
走		běhat	起 越 超
赤		růžový	赫 赦 赭
豆		bob	登 豌 豇
酉		korbel	酱 酿 酸
辰		rýč	晨 唇 辱
豕		prase	象 豪 家

卤
里
足
身
采
谷
豸
角
言
辛

8 tahů

青
其
雨
齿
龟
隹
金
鱼

9 tahů

革
骨
鬼
食
音

10 tahů

彡

11 tahů

麻
鹿

12 a více tahů

黑
鼠
鼻

(鹵)

(齒)

(龜)

(魚)

sůl
vesnice
noha
tělo
rozlišovat
údolí
plaz
roh
slovo
jehlice

azurový
síto
děšť
zuby
žába
ptáček
kov
ryba

useň
kost
démon
jídlo
zvuk

vlasý

konopí
jelen

černý
krysa
nos

鹵
野 量 厘
路 跑 跳
躺 躯 躲
悉 番 释
欲 豁
貌 貂
触 解
警 誉 誓
辞 辣 辨

静
甚 基 期
雪 零 雾
龄 齷
鼃
雀 雄 集
鉴 鑫
鲜 鲤 鲁

鞋 鞭 靴
骸 骷
魅 魂 魄
餐
竟 韵

鬢

磨 魔
麟 麓

黔 墨 黛
鼠
鼯

第一课 1. lekce

我是丁文月

一、课文 Text

Dīng Wényuè : nǐ hǎo !
丁文月 : 你好 !

gōngzuò rényuán : nín hǎo ¹, qǐng wèn , nín guì xìng ²?
工作人员 : 您好 ¹, 请问 , 您贵姓 ²?

Dīng Wényuè : wǒ xìng Dīng , wǒ shì ³Dīng Wényuè 。
丁文月 : 我姓丁 , 我是 ³丁文月 。

gōngzuò rényuán : huānyíng nín , dīng xiǎojiě , qǐng ⁴。
工作人员 : 欢迎您 , 丁小姐 , 请 ⁴。

gōngzuò rényuán : nín hǎo , xiānshēng , nín jiào shénme míngzì ⁵?
工作人员 : 您好 , 先生。您叫什么名字 ⁵?

Wáng Yúnshān : wǒ jiào Wáng Yúnshān 。
王云山 : 我叫王云山 。

gōngzuò rényuán : huáng yún shān 。
工作人员 : 黄 -- 云 -- 山 。

Wáng Yúnshān : bù , bú shì ⁶Huáng Yúnshān , shì Wáng Yúnshān 。
王云山 : 不 , 不是 ⁶黄云山 , 是王云山 。

gōngzuò rényuán : duìbuqǐ , Wáng xiānsheng , huānyíng nín , qǐng 。
工作人员 : 对不起 , 王先生 , 欢迎您 。请 。

二、生词 Slovíčka

1. 你 nǐ (代) ty
2. 好 hǎo (形) dobrý
3. 你好 nǐ hǎo (短) dobrý den, ahoj
4. 工作 gōngzuò (名、动) práce, pracovat
5. 工作人员 gōngzuò rényuán (名) pracovník (na přepážce, zřízenec)
6. 您 nín (代) Vy (zdvořilá 2. osoba)
7. 请问 qǐng wèn (动) mohu se zeptat; prosím vás (před otázkou)
8. 贵 guì (形) drahý; Vaše (velmi zdvořilé)
9. 姓 xìng (名、动) příjmení, jmenovat se příjmením
10. 我 wǒ (代) já
11. 是 shì (动) být (někdo, něco)
12. 欢迎 huānyíng (动) vítat; Vítejte!
13. 小姐 xiǎojiě ⁷ (名) slečna
14. 请 qǐng (动) prosím, račte
15. 先生 xiānsheng (名) pán

16. 叫	jiào	(动)	jmenovat se
17. 什么	shénme	(代)	co, jaký
18. 名字	míngzi	(名)	jméno
19. 不	bù	(副)	ne, ne- (záporka)
20. 对不起	duìbuqǐ	(短)	promiňte
21. 太太	tàitai	(名)	paní

三、专名 Vlastní jména

Příjmení: 丁 Dīng 王 Wáng 黄 Huáng
 Osobní jména: 丁文月 Dīng Wényuè 王云山 Wáng Yúnshān

四、句型 Větné vzorce

- 1. (podmět) – (příslowce) – tr. sloveso – předmět**
 你 nǐ 不 bù 叫 jiào 什么名字 shénme míngzi
 我 wǒ ... 姓 xìng 丁文月 Dīng Wényuè
 先生 xiānsheng 欢迎 huānyíng 王 Wáng
 工作人员 gōngzuò rényuán
 ...

Příklady: 你叫什么名字? 我叫丁文月。先生不姓丁。欢迎工作人员!

Poznámky: Tento pořádek slov ve větě s tranzitivním (předmětovým) slovesem je pevný a nemění se v otázce. Podmět i předmět mohou být i slovní spojení a celé úplné věty, nejen jednotlivá slova.

- 2. (podmět) – (příslowce) – sloveso 是 shì – (předmět)**

Příklady: 你不是工作人员, 我是。什么是姓, 什么是名字? 不, 不是。

Poznámky: Jako tranzitivní sloveso se používá pro identifikaci nebo popis (zařazení do kategorie). Předmět, který je jasný z kontextu (první příklad), je možné vynechat. Jako netranzitivní sloveso znamená „být ve skutečnosti“, „být pravda“.

- 3. přívlastek – určované podstatné jméno**

王 Wáng 先生 xiānsheng
 什么 shénme 名字 míngzi

Poznámky: Pořádek slov je také pevný (pozor na překlad českých neshodných přívlastků a titulů se jmény).

五、语法注释 Gramatické vysvětlivky

¹ V čínštině je možné vykat používáním zájmena 您 nín. To se projeví i v pozdravu „Dobrý den!“, kde je možné nahradit běžné zájmeno „ty“ 你 nǐ zdvořilejším 您 nín.

² Při setkání s neznámým člověkem je zdvořilé zeptat se ho nikoli na jméno, ale na příjmení, a to pomocí zdvořilostního 贵 guì. Toto slovo je jednak běžné adjektivum s významem „drahý“, jednak může být ve velmi zdvořilém stylu používáno i ve významu „Váš“ (např. Vaše firma). Slovo 姓 xìng je původně podstatné jméno, které však plní také úlohu slovesa „jmenovat se příjmením“. V tom případě je skutečné příjmení jeho předmětem (stojí za ním).

³ Sloveso 是 shì má jiné funkce než sloveso „být“ a jeho ekvivalenty v jiných evropských

jazyčích. Stejně jako „být“ se používá k popisu pomocí podstatných jmen (Je učitel) a k identifikaci (Já jsem Ding Wenyue). Navíc má význam „je to tak“, v záporu „tak to není“. Naopak nemá funkci spony přídavného jména s podmětem (On je starý), význam existence (Je tu někdo?) a další.

⁴ Sloveso 请 *qǐng* se používá před dalšími slovesy jako pobídka (raďte se posadit, raďte vstoupit). V případě, že je jasné, o jakou pobídku se jedná, je následující sloveso možné vynechat jako zde sloveso „vstoupit“.

⁵ Základním významem slova 什么 *shénme* je „co“. V této roli vystupuje jako podmět („Co se ztratilo?“) nebo předmět („Co hledáš?“) apod. V mnoha případech ale stojí na místě (tázacího) přívlastku k podstatnému jménu, a v tom případě ho chápeme jako „jaký“. Srovnej anglické „what“ ve větách „What time is it?“ nebo „What name did they choose?“.

Tázací slova se v čínštině zásadně kladou na stejné místo ve větě, na kterém bude odpověď na otázku, nikoli na začátek věty. V případě otázky 您叫什么名字 *nín jiào shénme míngzì* je tázacím členem celé spojení *shénme míngzì*, které je v odpovědi nahrazeno konkrétním jménem.

⁶ Záporka 不 se ve střední čínštině vyslovovala v tónu, který v moderní čínštině už neexistuje. Ve většině případů se nyní vyslovuje ve 4., klesajícím tónu *bù*, ale před jinou slabikou ve 4. tónu se její výslovnost mění na 2., stoupavý tón: *bú shì*. To platí i tehdy, pokud má následující slabika 4. tón velmi oslabený a vyslovuje se skoro atónicky, jak tomu často bývá právě u slovesa *shì*.

Uprostřed spojení 对不起 *duìbuqǐ* se záporka vyslovuje bez tónu, protože důraz („přízvuk“) je na 1. a poslední slabice. Všeobecný podmět „to“ se v čínštině nijak nevyjadřuje, proto „není to ...“ se řekne prostě *bú shì* ...

⁷ Ve slově 小姐 *xiǎojiě* se druhá slabika vyslovuje v podstatě bez tónu. Její původní 3. tón ale přesto způsobí, že předchozí slabika *xiǎo* se vysloví ve 2. tónu místo ve 3. (tzv. tónové sandhi). Všechny tituly (pán, paní, slečna, funkce apod.) se kladou vždy za příjmení, vzácněji celé jméno osloveného.

ZNAK – SLABIKA - VÝZNAM

Každý znak čínského písma zaznamenává (s výjimkou erizace) jednu slabiku. Hranice slabiky se v čínštině zároveň v drtivé většině případů kryjí s hranicemi morfému, tedy nejmenší významovou jednotkou. Můžeme tedy říct, že každý znak je ve většině případů spojen s nějakým významem a zároveň má svoji danou ohraničenou výslovnost. Musíme mít na paměti, že některé znaky mají čtení dvě nebo i více, ale pak se většinou liší i významy v těchto jednotlivých realizacích (např. znak 得 se může číst jako *dé získat*, *děi muset* nebo také atonické *de gramatický ukazatel*). Na druhou stranu jedna slabika má obvykle v čínštině taky spoustu různých významů a je tedy zaznamenávána různými znaky (např. slabika *shì* je v různých významech zapisována znaky 是 *být*, 适 {*vhodný*}, 事 *záležitost*, 世 {*svět*}, 市 {*trh*} a dalšími).

To, že znak má vždy nějaký význam, ovšem ještě neznamená, že může zároveň fungovat jako samostatné slovo, tedy že může ve větě zastávat funkci některého větného členu. Tuto skutečnost jsme na konci předešlého odstavce u příkladů znaků ve čtení shì naznačili umístěním českého ekvivalentu do lomených závorek. Znak 事 je tedy ve významu *záležitost* nejen morfémem, ale zároveň samostatným slovem. Ale znak 市 je ve významu *trh* nesamostatným morfémem a teprve až ve spojení s jiným znakem (slabikou) se toto kompozitum stává samostatným slovem, v tomto případě např. 市场 shìchǎng *trh*. V tomto učebním materiálu u významu znaků skutečnost, zda daný znak může nebo nemůže být samostatným slovem, nenaznačujeme. Předpokládáme, že se student bude učit nové znaky spolu s novými slovíčky, tedy již v jistých kontextech. Významy u jednotlivých znaků jsou jen jakousi pomůckou studentům k jejich zapamatování.

V našem učebním materiálu se setkáte pouze s tzv. zjednodušenými znaky, tedy těmi, které se používají v ČLR. Jsou výsledkem reformy písma, které v pevninské Číně proběhly v 50. letech. Cílem těchto reform bylo zvýšení gramotnosti obyvatelstva. Došlo ke zjednodušení celé řady jednotlivých prvků a celých znaků (konkrétně byl snížen počet tahů těchto znaků). Na Taiwanu, v Hongkongu a Macau se dodnes používají tradiční nezjednodušené znaky. V *Seznamu determinativů* pro zajímavost uvádíme i nezjednodušené formy zjednodušených determinativů.

JAK PSÁT ZNAKY

Základní a nejmenší jednotkou čínského znakového písma je tah. Tahy se pak sdružují do prvků a ty pak spolu vytvářejí znaky. Každý znak tedy musí mít minimálně jeden tah. Většina znaků je tvořena jedním, dvěma nebo třemi prvky. Při psaní znaků je důležité dbát na to, aby každý jeden znak, ať už je jakkoli komplikovaný, byl vepsán do jednoho grafického pole. Grafické pole má tvar čtverce a v rámci téhož textu jsou tato pole vždy stejně velká. Diakritická znaménka, tedy např. tečky a čárky, zabírají samostatné grafické pole.

V čínském písmu rozeznáváme celkem pět základních tahů. Psaní základních tahů vyžaduje dodržování základních pravidel, která se týkají především směru jejich realizace.:

1. bodový (směřuje dolů zleva doprava)
2. vodorovný (směřuje vodorovně zleva doprava)

-
3. svislý (směřuje svisle shora dolů)
 4. levý (směřuje šikmo zprava doleva)
 5. pravý (směřuje šikmo zleva doprava)

Mezi základní tahy se v některých dílech řadí i tah s hákem. Dále máme tahy odvozené, které jsou derivovány z výše uvedených tahů základních a s těmi se seznámíte při studiu konkrétních znaků v jednotlivých lekcích.

Jak už jsme zmínili výše, tahy se kombinují do prvků, které se skládají ve znaky. Rozpoznání a ovládnutí co možná největšího počtu jednotlivých prvků významně pomáhá při studiu čínských znaků. Tyto prvky se totiž v různých znacích velmi často opakují, takže potom student neskládá znaky z tahů, ale z prvků. Je určitě zapamatovatelnější kombinace např. tří prvků než třeba 27mi tahů. Znaky tvořené jedním prvkem označujeme jako základní, ty, které jsou tvořeny dvěma a více prvky, jako odvozené.

Dalším důležitým aspektem při studiu čínských znaků je správné pořadí tahů, popř. správné pořadí psaní jednotlivých prvků. Základní pravidla psaní znaků lze shrnout do následujících pravidel:

1. nejdříve píšeme to, co je vlevo, pak teprve to, co je vpravo

他 好

2. nejdříve píšeme tah vodorovný, pak teprve svislý

生 十

3. nejdříve píšeme to, co je nahoře, pak teprve to, co je dole

是 有

4. nejdříve píšeme to, co je vně, pak teprve to, co je uvnitř;

问

je-li vnější prvek uzavřený, uzavíráme jej až posledním tahem

国

5. nejdříve píšeme to, co je uprostřed, pak teprve to, co je po stranách

小 山

V našem učebním materiálu však u každého nového znaku budete mít pořadí tahů jasně graficky znázorněno. Věnujte pořadí tahů patřičnou pozornost. Nejedná se totiž jen o jakousi zatuchlou

tradici, ale nezbytnost např. pro práci se současnou elektronikou, konkrétně rozpoznávání znaků při psaní na interaktivní displej, vyhledávání znaků v elektronických slovnících apod. A v neposlední řadě toto „tradiční“ pořadí tahů usnadňuje zkracování jednotlivých prvků při rychlém psaní.

Co se týče uspořádání prvků ve znaku, existují tři základní struktury:

1. vertikální
2. horizontální
3. centrální

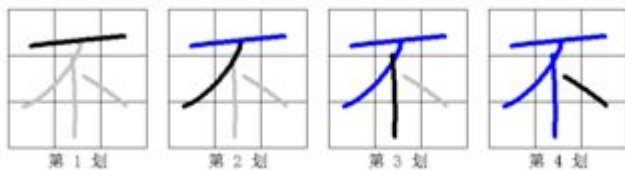
Už jsme uvedli, že každý znak se skládá z jednoho nebo více prvků. Jedním z těchto prvků je vždy tzv. determinativ, který často přibližuje význam daného znaku. Podle nich se také vyhledávají znaky ve slovníku. Determinativem může v některých případech být i celý znak. Jejich soupis uvádíme v tabulce *Seznam determinativů*.

六、字形，字义 Tvary a významy znaků

Skoro všechny znaky mají nějaký slovníkový význam, který zde uvádíme pro snazší zapamatování znaku. Až na výjimky by ale použití znaků jako samostatných slov bylo nesrozumitelné. Proto je třeba se učit čínská slovíčka podle oddílu 2 a významy uváděné zde chápat jen jako mnemotechnickou pomůcku.

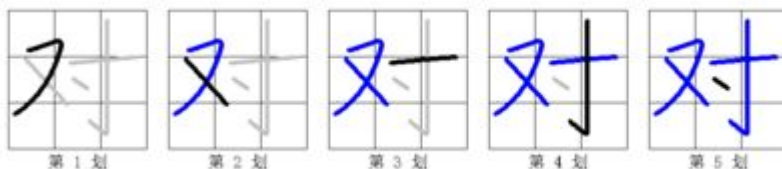
bù
不

NE

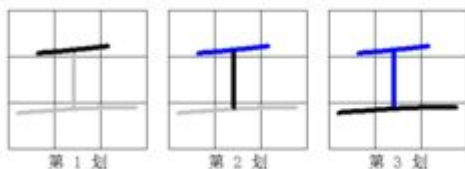
duì
对

PROTI; SPRÁVNÝ

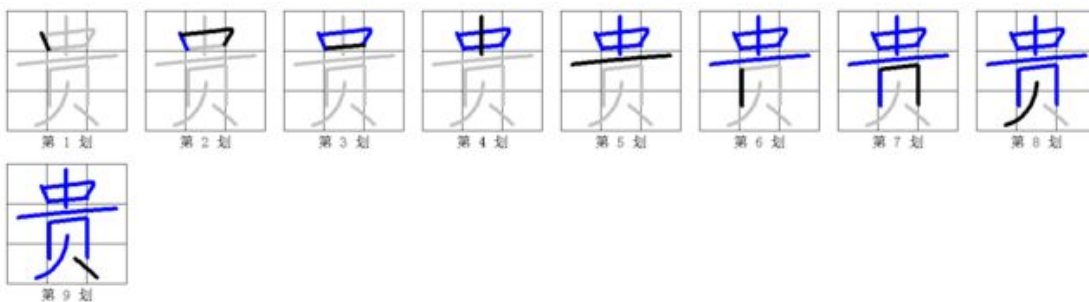
gōng
工

DÍLO; ŘEMESLO

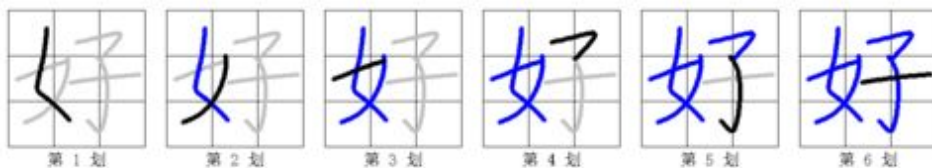
guì
贵

DRAHÝ

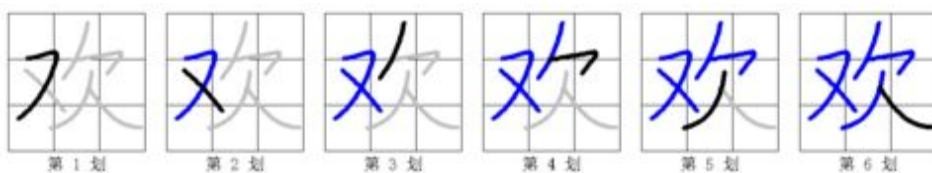
hǎo
好

DOBRÝ

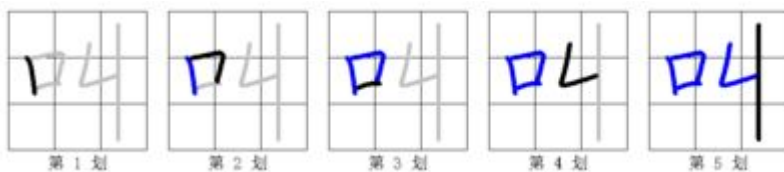
huān
欢

RADOVAT SE

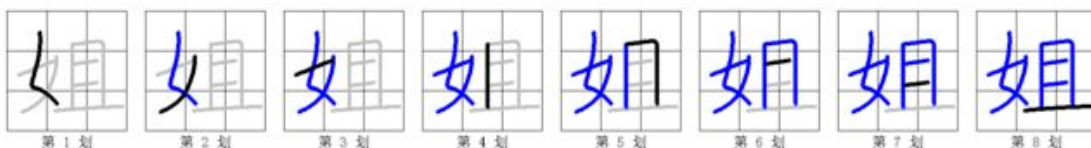
jiào
叫

VOLAT; KŘÍČET; JMENOVAT SE

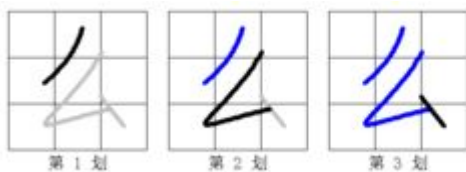
jiě
姐

STARŠÍ SESTRA

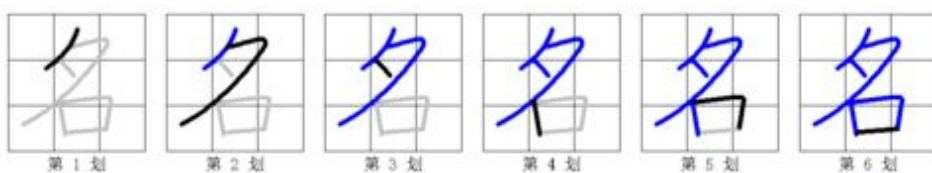
me
么

----- (druhý znak ve slově ^{shénme} 什么 „co“)

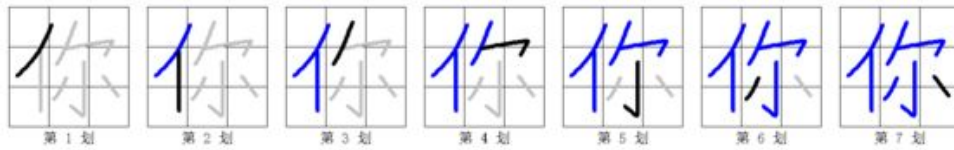
míng
名

JMÉNO

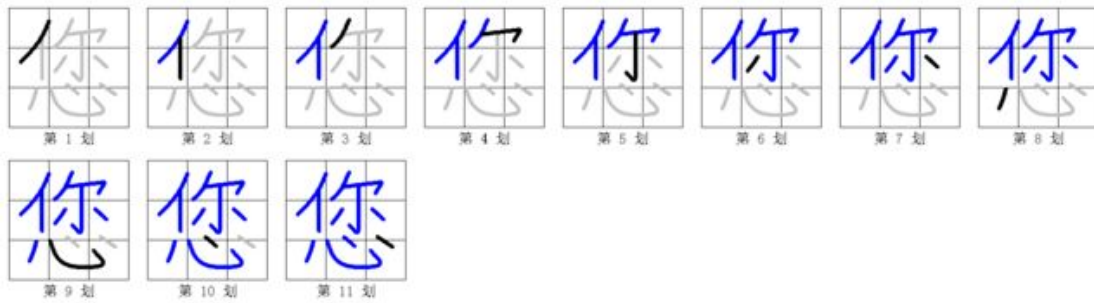
nǐ
你

TY

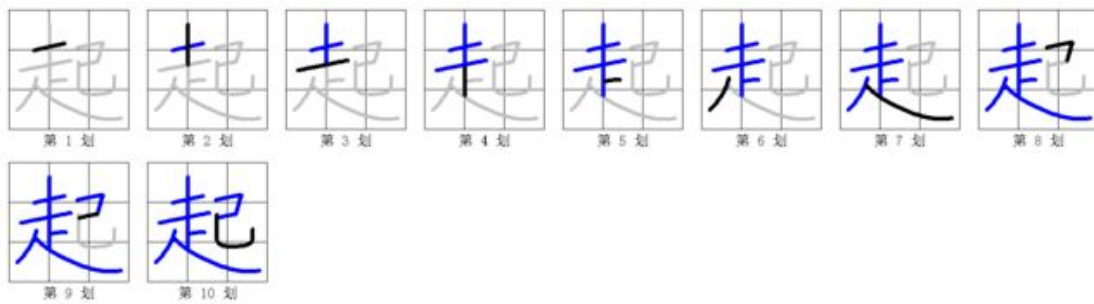
nín
您

VY

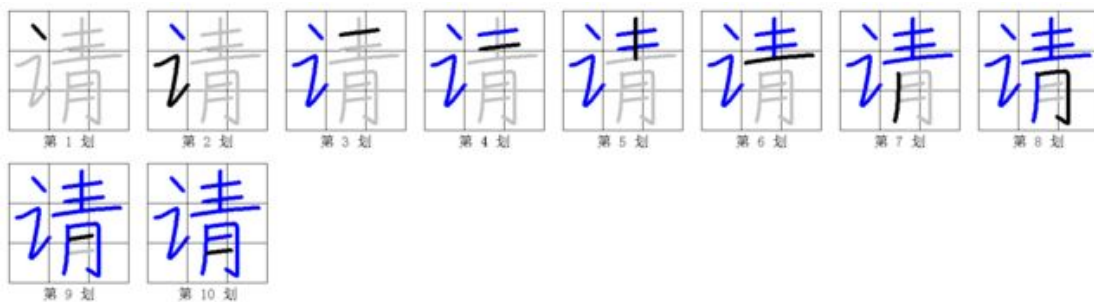
qǐ
起

ZVEDAT SE

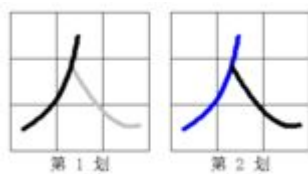
qǐng
请

PROSIT

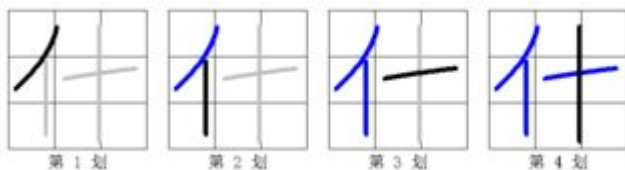
rén
人

ČLOVĚK

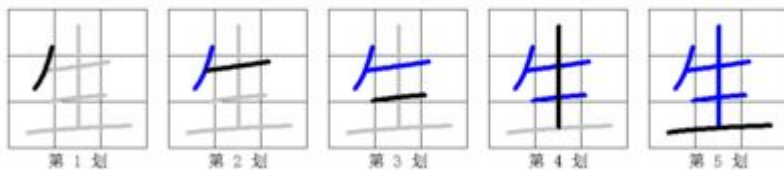
shén
什

shénme
什么 („co“)

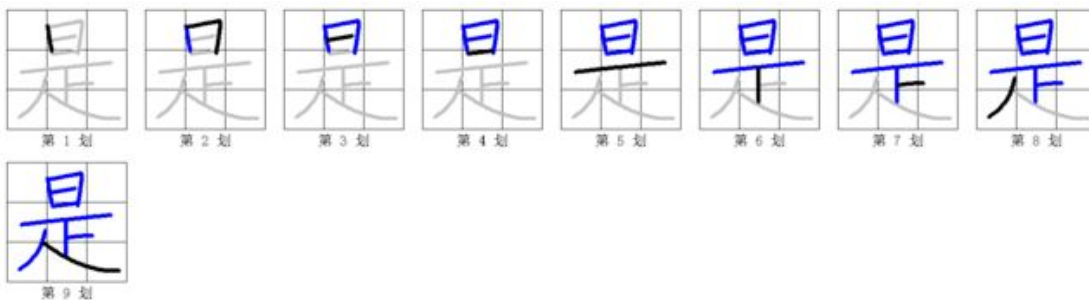
shēng
生

ŽIVOT; RŮST; RODIT

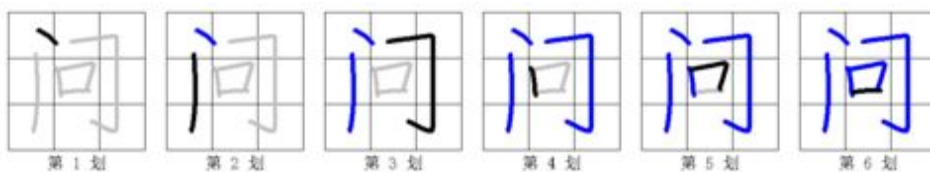
shì
是

BÝT NĚKDO; NĚCO

wèn
问

PTÁT SE

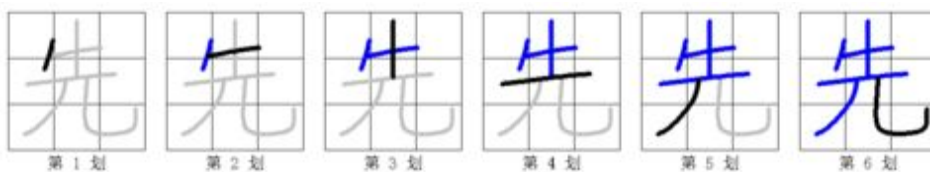
wǒ
我

JÁ

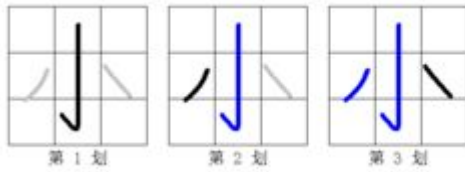
xiān
先

DŘÍVE

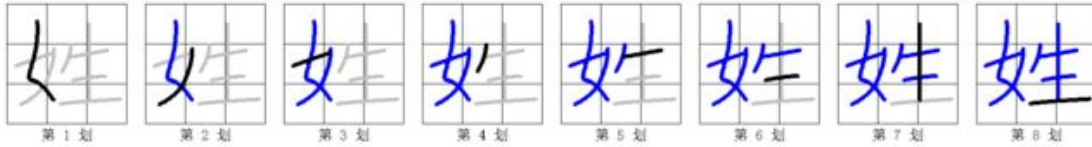
xiǎo
小

MALÝ

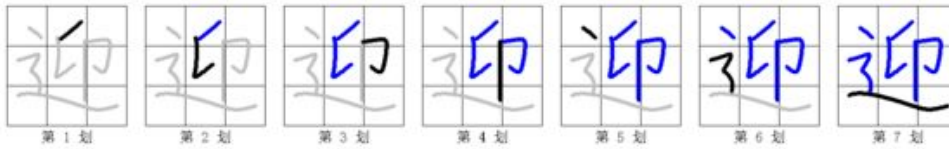
xìng
姓

PŘÍJMENÍ

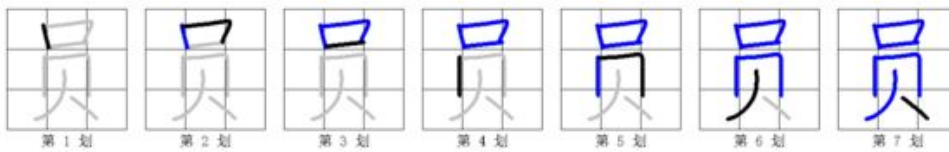
yíng
迎

JÍT NAPROTI

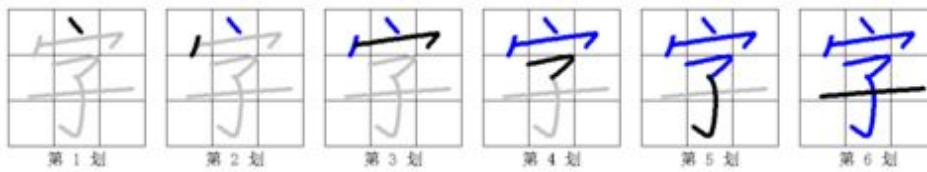
yuán
员

OSOBA

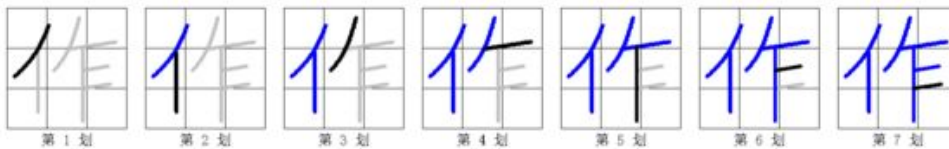
zì
字

SLOVO; ZNAK; JMÉNO

zuò
作

TVOŘIT

七、译文 Překlad textů

Ding Wenyue: Dobrý den!

Zřízenec: Dobrý den, smím se zeptat, jak se jmenujete [příjmením]?

Ding Wenyue: Moje příjmení je Ding, jsem Ding Wenyue.

Zřízenec: Vítejte, slečno Ding Wenyue, račte [dál].

Zřízenec: Dobrý den, pane, jak se jmenujete?

Wang Yunshan: Jmenuji se Wang Yunshan.

Zřízenec: Huang... Yun... shan...

Wang Yunshan: Ne, není to Huang Yunshan, je to Wang Yunshan.

Zřízenec: Promiňte, pane Wangu, vítejte. Račte [dál].

八、你知道吗? Víte, že...?

■ Už od dávných dob byl v Číně číslům přisuzován téměř magický význam. Čísla jsou pevně spjata s určitými pojmy a idejemi a mohou sdružovat určité konkrétní jevy nebo skutečnosti do skupin podle kategorie.

- » Tři filozofické školy (Konfucianismus, Buddhismus a Taoismus)
- » Tři přání „mnohého“ (mnoho štěstí, mnoho dlouhých let a mnoho synů)
- » Čtyři společenské třídy (literáti, rolníci, řemeslníci a obchodníci)
- » Pátero vztahů (mezi vládcem a poddaným, otcem a synem, manželem a manželkou, nejstarším a nejmladším dítětem a vztahy mezi přáteli)
- » Šest chutí (hořká, sladká, kyselá, pálivá, slaná a mdlá)
- » Šestero umění (etiketa, hudba, lukostřelba, jízda na válečném voze, kaligrafie, matematika)
- » Šest pomlouvačů (zubař, dohazovačka, buddhistická jeptiška, vykladač osudu, věštec z kostí a prostřední manželka)
- » Devět starověkých trestů (rozžhavené železo, amputace nosu, amputace nohy, vyhnání, kastrace, smrt, pokuta, bičování a bití holí)
- » Sedmdesát dva povolání...

- Přestože se nyní v Číně oficiálně používá Gregoriánský kalendář, stále se běžně užívá také tradiční, neboli lunární kalendář. Je to jediný z důležitých kalendářů, který není založen na „počátku“ vymezeném konkrétní událostí, tzn., nevychází z určitého roku 1.
- Čínský kalendář je založen na opakování dvanáctiletých cyklů (v rámci velkého šedesátiletého cyklu): rok Křesy (např. 1900, 1912...), rok Buvola (např. 1901, 1913...), rok Tygra, Králíka, Draka, Hada, Koně, Ovce, Opice, Kohouta, Psa a Prasete.
- Den se tradičně dělil na dvanáct částí. První úsek, hodina Křesy, je od 11 hodiny večer do 1 hodiny v noci. Druhá hodina, hodina Buvola, je mezi jednou a třetí hodinou ranní atd.
- Nejdůležitějším tradičním čínským svátkem jsou „svátky jara“, neboli čínský Nový rok, který bývá většinou v únoru a je doprovázen barevnými novoročními obrázky, paralelními dvojveršími, masovými knedlíčky *jiaozi* a petardami. Mezi další důležité svátky patří Svátek lampionů (patnáctý den prvního měsíce lunárního kalendáře), Svátky čistoty a jasu, neboli čínské Dušičky (4. dubna), Svátek dračích člunů (červen), Svátek středu podzimu (září) a novodobý Státní svátek založení ČLR (1. října).